

Pressmaterial benartärsjukdom (perifer arteriell sjukdom – PAD)

Benartärsjukdom är en åderförkalkningssjukdom som drabbar benens artärer. Åderförkalkning i blodkärlen (ateroskleros) är en process som påverkar hela det vaskulära systemet (kärlsystemet) i kroppen och är en av våra vanligaste och allvarligaste folksjukdomar. Ateroskleros gör att blodkärlet blir trängre så att blodet får svårt att passera. Man får en förträngning som kan leda till kärlkramp, det vill säga en minskning av blodflödet som ger syrebrist i musklerna.

En person med benartärsjukdom får smärtor i benen när hon promenerar. Smärtan avtar i vila, därav benämningen fönstertittarsjuka, det vill säga man stannar upp för att återhämta sig från besvären och tittar samtidigt i skyltfönster för att fördriva tiden. Om ett åderförkalkat kärl skadas eller brister aktiveras blodplättar, trombocyter, som finns i blodet och en blodpropp (trombos) bildas. Blodproppsbildning inuti stora blodkärl som vener och artärer kan leda till att blodflödet till viktiga organ begränsas eller upphör helt. Detta förlopp benämns aterotrombos och kan leda till hjärtinfarkt, stroke eller död.

Benartärsjukdom är vanligt i Sverige. Man räknar med att nästan en femtedel av alla äldre har någon grad av sjukdomen. Cirka åtta procent av alla mellan 60-65 år har sjukdomen och siffrorna stiger till 47 procent hos patienter mellan 85-90 år. I högriskpopulationer, exempelvis diabetiker, räknar man att 20 procent av alla över 40 år har sjukdomen. Om man även räknar med dem som saknar symtom men där undersökningar visar tecken på åderförkalkning, är det ännu fler. Män drabbas tidigare än kvinnor men fler kvinnor än män är drabbade.

Rökare löper ökad risk att få benartärsjukdom. Högt blodtryck, höga kolesterolvärden och diabetes är andra vanliga riskfaktorer. Diagnos ställs utifrån sjukhistorien i kombination med kroppsundersökning samt kontroll av blodcirkulationen genom att man lyssnar på hjärtat och tar pulsen på flera olika ställen. Man brukar också mäta ABI (Ankel-brakial index) vilket innebär att man jämför blodtryck i ben och armar. Om blodtrycket i benen är betydligt lägre än i armarna föreligger vanligen benartärsjukdom.

Hjärt-kärlsjukdomar orsakade av blodproppsbildning (aterotrombos) till följd av åderförkalkning i blodkärlen (ateroskleros), är den dominerande dödsorsaken i Sverige och andra delar av världen. Numera är det välkänt att patienter med någon form av aterosklerotisk kärlsjukdom också i högre utsträckning drabbas av andra komplikationer förknippade med åderförkalkade blodkärl och blodproppsbildning. Trots det har många patienter uppfattningen att benartärsjukdom är en harmlös åkomma. Även bland läkare är det många som inte känner till att personer med exempelvis benartärsjukdom har påtagligt ökad risk att inom några år drabbas av hjärtinfarkt och stroke. Åderförkalkning i benen är nämligen en stark varningssignal om att andra kärl i kroppen oftast också är drabbade, till exempel i hjärtat eller hjärnan.

Vid prevention och behandling är det därför viktigt att ta hänsyn till aterotrombossjukdomens utbredning. Så kallad polyvaskulär sjukdom innebär att aterotrombossjukdom föreligger i flera kärlbäddar och innebär ökad risk för hjärtinfarkt, stroke eller död.

Den viktigaste insatsen vid benartärsjukdom är att behandla riskfaktorer som förvärrar kärlsjukdomen. Livsstilförändringarna i form av rökstopp, motion och ändrad diet är viktiga liksom normalisering av blodtryck, blodfetter och blodsocker med lämpliga mediciner. För att förhindra proppbildning i kärlen ordineras något av de blodproppsförebyggande (trombocythämmande) läkemedlen acetylsalicylsyra eller clopidogrel (Plavix). Plavix är det enda läkemedlet som har godkänd indikation för förebyggande blodproppsbehandling av ett brett spektrum av patienter med aterosklerotisk kärlsjukdom (patienter med hjärtinfarkt, ischemisk stroke samt perifer arteriell sjukdom). Om benartärsjukdom är så allvarlig att den inkräktar på livskvalitet eller förmåga att genomföra arbete kan behandling göras antingen i form av operation eller i form av ballongvidgning av kärlet för att återställa blodflödet.

Kortfakta:

- Benartärsjukdom (fönstertittarsjuka) är en åderförkalkningssjukdom som drabbar de perifera kärlen i benen
- Benartärsjukdom är vanligt i Sverige. Man räknar med att nästan en femtedel av alla äldre har någon grad av sjukdomen. Fler kvinnor än män är drabbade
- I högriskpopulationer, exempelvis diabetiker, räknar man att 20 procent av alla över 40 år är drabbade
- Rökning, högt blodtryck, förhöjda blodfetter, diabetes, uttalad övervikt, fysisk inaktivitet och tidigare fall av hjärtsjukdom samt stroke är de främsta riskfaktorerna
- Hjärt-kärlsjukdomar orsakade av blodproppsbildning i åderförkalkade blodkärl (aterotrombos) är den dominerande dödsorsaken i Sverige och andra delar av världen
- Plavix är det enda läkemedlet som har godkänd indikation på förebyggande blodproppsbehandling för ett brett spektrum (patienter med hjärtinfarkt, ischemisk stroke samt perifer arteriell sjukdom) av patienter med aterosklerotisk kärlsjukdom

Källor:

Socialstyrelsen, Sjukvårdsrådgivningen, Hjärt-lungfonden och www.plavix.se, Sigvant et al, Journal of Vascular Surgery, June 2007.

2008-06-12